

ІСТОРИЧНІ НАРИСИ ВІДДІЛУ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТРУПІВ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: НАЙВИРАЗНІШІ АСПЕКТИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.І. Григорійчук

Львівське обласне бюро судово-медичної експертизи

«Без минулого немає майбутнього»

Відділ судово-медичної експертизи трупів є одним із структурних підрозділів Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи (далі ЛОБСМЕ). Тому історія його створення, формування, становлення, а також багаторічне існування тісно пов'язана та переплітається з історією ЛОБСМЕ. У зв'язку з цим, принагідно нагадати, що ЛОБСМЕ бере свій початок з березня 1940 року, коли у м. Львові вперше була започаткована міська судово-медична експертиза, яку організував та багато років очолював доцент Ципковський В.П., а оскільки основу судово-медичної експертизи в ті часи складало проведення досліджень трупів, то маємо підставу вважати, що наріжний камінь у створенні відділу, якому присвячена дана публікація, й був закладений у далекому довоєнному 1940 році.

Разом з тим, всім нам сьогодні необхідно пам'ятати, що і історія відділу, і історія ЛОБСМЕ всі роки свого існування була тісно пов'язана з кафедрою судової медицини Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького, яка була створена 21 вересня 1898 року та яку організував і довгих 42 роки очолював видатний вчений, професор В. Серадський. В різні роки кафедрою також завідували професор Ципковський В.П., доцент Галаєв Д.А., доцент Зеленгуров В.М., д.мед.н., доцент Лісіцин О.Ф. В ці історичні часи викладачами на кафедрі працювали та брали активну участь у практичній роботі у відділі судово-медичної експертизи трупів к.мед.н. Ліberman-Ципковська Л.І., Козловський А.В., Самойленко Є., Морозович Б.Р., Думаревська І., Тищенко К.І., Галайко Р.А., Найда А.І., Повідайло Л.О.

З 1988 року до 2006 року курс судової медицини (створений у зв'язку з реорганізацією навчального процесу) очолював к.мед.н., доцент Повідайло Л.О. З вересня 2010 року курс судової медицини кафедри патологічної анатомії очолив к.мед.н., доцент Шевчук М.М., який одночасно є і начальником ЛОБСМЕ. З приходом та під керівництвом доцента Шевчука М.М. на кафедрі відбулися нові позитивні зміни – проведено поточні санітарні ремонти приміщень кафедри, покращено матеріально-технічну базу, значно активізувалася співпраця між працівниками кафедри та судово-медичними експертами відділу експертизи трупів. Деякі працівники за сумісництвом поєднують роботу на кафедрі та у ЛОБСМЕ. За час тісної співпраці між кафедрою та відділом створено унікальний фонд музейних препаратів, які вже протягом декількох десятиліть служать наочним приладдям для навчання студентів на кафедрі ЛНМУ ім. Д. Галицького. До надбань кафедри і відділу слід віднести і три музейні препарати у вигляді муміфікованих трупів, давність зберігання яких близько 150 – 160 років, які виставленні в оглядовій вітрині одного з секційних залів відділу судово-медичної експертизи трупів, багато інших цікавих музейних експонатів. Слід підкреслити, що така тісна співпраця науковців кафедри та практичних лікарів судово-медичних експертів відділу обумовлена ще й вдалими розташуванням відділу та кафедри – з самого початку їх створення і до сьогоднішнього дня вони розміщені в одному з морфологічних корпусів, який входить до складу старовинного архітектурного ансамблю Львівського Національного медичного університету ім. Д. Галицького по вул. Пекарській у м. Львові, навпроти адміністративного корпусу медуніверситету біля пам'ятнику «Безсмертній доблесті лікарям», які виконували свій професійний обов'язок в роки Великої Вітчизняної Війни. Дані будівлі величаво вирізняються серед зелених насаджень території університету, яка є, без сумніву, не тільки окрасою вул. Пекарської, як старовинної частини міста Лева, неподалік національного заповідника «Личаківський цвинтар», але й усього міста. До слова принагідно нагадати, що 2014 рік – ювілейний для нашого університету - виповнюється 230 років з дня заснування Львівського Національного медичного університету ім. Д. Галицького.

По – іншому, мабуть, і бути не може – викладач-науковець повинен тісно співпрацювати з практичною судовою медициною – брати участь у виїздах на місця події, проводити дослідження та експертизи трупів, освідовувати потерпілих, обвинувачуваних та інших осіб, брати участь у судових засіданнях, проводити судово-медичні експертизи по матеріалах кримінальних і цивільних справ. Поряд з цим, лікареві судово-медичному експерту доцільним є й наукове зростання, підвищення своєї професійної кваліфікації, що обумовлює його активну участь у наукових товариствах, написанні наукових статей, по можливості викладання дисципліни «судова медицина» студентам з можливістю застосування свого великого практичного доробку в судовій медицині, який, без сумніву, є безцінним для практикуючих медиків. Тільки таким чином, науковці можуть бути на висоті своєї викладацької діяльності та всебічно, у повному об'ємі викладати студентам дану дисципліну, а практикуючі лікарі повинні «йти в ногу» з сучасними досягненнями великої науки «судова медицина».

Поряд з цим, необхідно підкреслити, що історія відділу судово-медичної експертизи трупів була б не повною, а відділ не зміг би існувати на належному рівні без самого, на наш погляд, основного – це без людей –

науковців, фахівців, працівників, які в різні часи на протязі 73 років день в день (включаючи і ночі) виконували свої професійні обов'язки. Вони полягали не тільки у щоденній постійній роботі, яка є звичкою для них, але і в участі працівників відділу в особливо складних випадках – при різного роду техногенних катастрофах з масовою загибеллю людей (зіткнення літаків над територією Золочівського району Львівської області в 1984 році, при якому загинуло біля 96 осіб; Сквилівська трагедія у 2002 році, загинуло 78 осіб).

У різні роки існування відділу судово-медичної експертизи трупів на різних посадах працювали люди, які присвятили все своє життя, або значну частину його, саме судовій медицині. Вважаємо за необхідне назвати всіх, кого пам'ятаємо, з метою увіковічнити їх внесок в розвиток та розбудову відділу:

1. На підставі зібраного матеріалу вдалося встановити, що до 1960 року завідуючим моргу був Авербух Віктор Мойсейович. Санітаром в ті часи працював Червінко Зіновій Петрович, який в подальшому, після закінчення медичного інституту, працював судово-медичним експертом та очолив даний відділ.

2. З 1960 до 1971 року очолювала морг судово-медичний експерт вищої категорії Казанцева Тетяна Василівна. Санітарами «відділу експертизи мертвих тіл», як на той час називали відділ, якому присвячена дана публікація, працювали Бобовський С.К., Кобелев С.С., Козловський Ю.П. (в даний час працює лікарем-нейрохірургом 8-ї міської клінічної лікарні м. Львова), Мушка Б.

Мал. 1. 1968 р. – на фото приміщення та працівники моргу – Казанцева Т.В., Павлов, Кобелев С.С., Козлова С.Н., Фролов В., Січка Н., доц. Зеленгуров В.М.

На особливу увагу заслуговують імена ветеранів судово-медичної служби Львівщини, які починали свій трудовий шлях санітарами моргу в ті далекі часи, пройшли всю свою «трудова ниву» в рідному колективі, в подальшому займали керівні посади, а сьогодні залишаються з нами та передають свій безцінний практичний досвід роботи не тільки молодому поколінню судово-медичних експертів області. Серед них, найперше слід відзначити Нартікова Віктора Миколайовича та Мицика Олега Ілліча, які, молодими, зовсім юними прийшли в рідну їм тепер судово-медичну експертизу в 1961 та 1965 роках, відповідно, пройшли шлях від санітарів моргу до керівних посад обласного бюро.

Нартіков В.М. розпочав свій трудовий шлях в 1961 році в морзі спочатку «денним» санітаром, а з грудня 1962 по 1968 рік – черговим («нічним») санітаром під час навчання в медичному інституті. В 1970 році після служби в рядах Радянської Армії повернувся в рідну експертизу на посаду судово-медичного експерта міжрайонного відділення. В 1974 році перейшов судово-медичним експертом у фізико-технічне відділення (як в той час називалося відділення судово-медичної криміналістики). З 1982 року по 2007 рік – начальник Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи, нагороджений почесною відзнакою – Заслужений лікар України.

Мицик О.І. з 1965 по 1968 рік до навчання в інституті також працював санітаром моргу, а під час навчання в Львівському медичному інституті, будучи студентом, продовжував працювати на протязі всіх шести

років, поєднуючи нелегке навчання та нічні чергування чи роботу в позаурочний час: до 3 курсу – черговим санітаром, після 3 курсу – лаборантом моргу. Після закінчення інституту прийшов в рідне бюро, де з 1974 по 1980 рік працював міжрайонним судово-медичним експертом, виїжджаючи та обслуговуючи декілька районів Львівської області. А з 1980 року по сьогоднішній день перебуває на посаді завідувача відділом судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб, неодноразово був призначений виконувачем обов'язків завідувача моргом та начальника бюро, вже на протязі 33 років являється головою профспілкового комітету ЛЮБСМЕ.

3. З 1971 по 1977 роки тимчасово призначалися завідувачими моргом Галайко Р.А., Кіріліна О., Руденко М.І. В той час працював молодшим медбратом (з 1972 по 1975 рік) Решота Володимир Йосипович, який вже на протязі багатьох років очолює Львівський обласний Центр медико-соціальної експертизи.

4. З 1977 по 1979 рік завідував відділом експертизи трупів Бречко Богдан Іванович, який прийшов в судово-медичну експертизу в 1969 році і вже на протязі 45 років незмінно працює у даному відділі до сьогоднішнього дня, з високим професіоналізмом та відданістю відноситься до покладених на нього професійних обов'язків. В той період історії відділу лікарями працювали Іванов Анатолій Федорович, Максина А.П., Голева Л. Черговими, тобто, «нічними» санітарами, працювали Горбатюк В., «денними» - з 1973 року і по сьогоднішній день - Чернігевич А.Р. А також - Бочкар'юв Ю., Щерба М., Ткачов Ю. З 1975 по 1979 роки санітаром моргу працював і Рібун Борис Йосипович, який в подальшому перейшов в патологоанатомічну службу, очоливши її, перебуває в даний час на посаді начальника Львівського обласного патологоанатомічного бюро. З 1975 по 1977 рік до навчання в медичному інституті працював санітаром моргу Шулімов І.В., який в подальшому присвятив себе судово-медичній експертизі, а саме, спочатку судово-медичній криміналістиці, а потім по обслуговуванню Сокальського районного відділення. В той період тимчасово призначалися на посаду зав. відділом Галайко Р.А., Руденко М.І.

5. З 02.04.1979 року по 09.08.1982 року завідував відділом експертизи трупів Нартіков В.М., з яким працювали в той час на посадах молодшого медичного персоналу санітари Антонишин І.А., Погремущкін, Суржок, Ткачов. А також Чернігевич А.Р. та Шульц А.А. (з 1980 року), які працюють у відділі і до сьогоднішнього дня.

Мал. 2. 1980 рік. Біля секційного стола працівники відділу – Маковецький І.І., зав. відділом Нартіков В.М., а також Зробок Б.Я., Антонишин І.А.

6. З 09.08.1982 року по 07.01.1984 року керівництво бюро зав. моргом знову призначає Бречка Б.І., який на той час мав вже значний досвід практичної та організаційної роботи. Допомогали йому в роботі ті ж незмінні працівники – Чернігевич А.Р., Шульц А.А., Антонишин І.А. а також Ільченко С.Б., який працював в обласному морзі з 1981 по 1988 роки, а в даний час працює у відділенні судово-медичної експертизи при лікарні швидкої медичної допомоги м. Львова.

7. З 1984 по 1988 рік обласний судово-медичний морг очолив ще один заслужений ветеран судово-медичної служби Львівщини – кандидат медичних наук Лаврик Володимир Андрійович, який з 1979 по 1981 рік працював у даному відділі міжрайонним судово-медичним експертом по обслуговуванню декількох районів Львівщини. Після навчання в аспірантурі на кафедрі судової медицини Львівського медичного інституту та захисту кандидатської дисертації очолив обласний морг. З 1988 року на протязі багатьох років був заступником начальника бюро по експертній роботі, а після створення відділення при лікарні швидкої медичної допомоги

м. Львова завідує ним по сьогоднішній день. У 80-ті роки лікарями працювали у відділі експертизи трупів Шавловський Г.С., Затучна Є.Г., Устінов Ю.В.

8. З 1988 по 1996 рік очолював обласний морг Червінко З.П., який працював деякий час і заступником начальника бюро по експертній роботі. В той час виконувала обов'язки зав. моргом Іванова С.Я. В той період медреєстраторами працювали – Подпоріна І.П., Мілевська Е.Є., Погоржельська О.М, Бенькевич О.І, на посаді медичної сестри довгі роки віддано працювала Лагола Г.С.

9. 04.01.2010 року на посаду завідуючого відділом судово-медичної експертизи трупів наказом начальника ЛОБСМЕ Шевчука М.М. був призначений Григорійчук В.І., який виконує покладені на відділ обов'язки разом з його працівниками по сьогоднішній день.

Допомагають йому в цьому працівники відділу – лікарі судово-медичні експерти: Бречко Б.І., Бречко Н.Б., Боднар Н.В., Зробок Б.Я. (з 1979 року працює по сьогоднішній день), Куцір Х.В., Сабадир В.В., Станько І.С. (який є і заступником начальника бюро по експертній роботі), Яцків І.З. Судово-медичні експерти відділу чергових експертів Ралько О.Ю. та Карпин Б.Б. здійснюють виїзди на місця виявлення трупів. Молодший медичний персонал: медреєстратори – Зубрицька О.Л. (з 1984 року), Дячишин О.Б., Костів Л.П., Проць Г.Ю., Чистякова О.М., Зигмунд А.І. Молодші медичні брати («денні» санітари) – Чернігевич А.Р., Цьвок Р.П., Шульц А.А., Бонь А.Ю. Чергові молодші медичні брати – Барабаш О.В., Цьвок А.Р., Копач О.М. Завдяки підтримці, сприянню та розумінню проблем у відділі начальником ЛОБСМЕ Шевчуком М.М., починаючи з 2010 року і по сьогоднішній день постійно проводиться робота, направлена на покращення умов праці працівників, матеріально-технічного стану відділу. Проведено ремонтні роботи в будівлі, в якій знаходиться відділ, «зверху до низу» у прямому значенні цього вислову – від ремонту дахової покрівлі до заміни каналізаційної системи в підвальних приміщеннях; обладнано душову кімнату, проведено сучасні ремонтні роботи в санвузлі відділу, кімнаті відпочинку молодшого і чергового медперсоналу, в лікарській, в коридорах цокольного приміщення, кімнаті для проведення туалету та видачі тіл померлих з повною заміною віконних та сантехнічних систем, які були до цього у вкрай незадовільному санітарному та технічному стані. В планах на майбутнє є проведення подальшого благоустрою у відділі та створення сучасних умов праці.

Окремою сторінкою в історії як відділу судово-медичної експертизи трупів, так і всього бюро, слід виділити сім'ю Іванових – Олександра Федоровича та Світлану Ярославівну. Вони, ще майбутні медики, створивши молоду сім'ю ще в студентські роки, розпочали свій довгий трудовий шлях в судовій медицині у нашому відділі: Олександр Федорович з 1975 по 1983 рік працював черговим санітаром моргу, в тому числі під час навчання в медичному інституті, а з 1985 року і по сьогоднішній день – судово-медичним експертом Жовківського міжрайонного (в подальшому районного) відділення. Світлана Ярославівна, пропрацювавши два роки на посаді чергового санітара моргу, теж обрала нелегку для жінки професію судового медика – з 1984 року працювала судово-медичним експертом відділу експертизи трупів. З 1989 по 1991 рік виконувала обов'язки зав. моргом, а в подальшому, після створення відділення судово-медичної експертизи при 8-й міській клінічній лікарні м. Львова, очолила його з часу створення і до сьогоднішнього дня.

Слід відзначити і про існування у відділі доброї традиції наслідування даної нелегкої професії від батька до сина – з покоління до покоління. Це родина Чернігевичів – батько, Ростислав Дем'янович, працюючи на кафедрі судової медицини Львівського медичного інституту старшим препаратормом, долучив сина Андрія Ростиславовича до судово-медичної експертизи у далекому 1973 році, який з того часу і по сьогоднішній день у свої майже 70 років продовжує трудитися у нашому відділі. Бречко Богдан Іванович, пропрацювавши на протязі довгих 45 років у відділі експертизи трупів судово-медичним експертом, багато років будучи очільником його, підготував гідну зміну - виховав і прищепив любов до судово-медичної експертизи сину – Назару, який також уже на протязі 9 років працює судово-медичним експертом. Світлої пам'яті Сабадир Володимир Данилович, працюючи у 87-й військовій судово-медичній лабораторії Західного оперативного командування, після виходу на заслужений відпочинок з 1991 по 2001 рік перейшов у відділ судово-медичної експертизи трупів ЛОБСМЕ, привів в судово-медичну експертизу також свого сина – Володимира, який працює судово-медичним експертом на даний час. Цьвок Р.П. з юних років прищеплює любов до роботи, робить відповідальним свого сина – Андрія, який будучи студентом, поєднуючи навчання в університеті, працює черговим санітаром моргу.

Хочеться сказати велике людське «СПАСИБІ» тим, хто своєю відданою працею, добросовісним ставленням до роботи, професіоналізмом вніс свою лепту в існування та розвиток відділу судово-медичної експертизи трупів Львівського обласного бюро судово-медичної експертизи, виконував покладені на відділ обов'язки. При цьому, необхідно підкреслити, що робота в морзі є дуже нелегкою та відповідальною, виснажливою як фізично так і морально, пов'язана з певними категоріями ризиків, великою відповідальністю перед законом і людьми, тому в судово-медичній експертизі залишаються тільки ті, які за покликанням обрали дану професію, залишаючи в своєму серці на протязі всього трудового шляху, не дивлячись на відомі всім особливості роботи, доброту та милосердя.

Висловлюю щире подяку за допомогу у підготовці матеріалів для написання статті Нартікову В.М., Мицику О.І. та Бречку Б.І.